

ШЫН

1960 ч.

СЕНТЯБРЬ

11

ВОСКРЕСЕНЬЕ

№ 214 (4698)

Өрттө 20 көп

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТ БОЛГАШ НЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

КНО-нун Кол Ассамблеясынын XV сессиязынче совет төлөөлөрнүн чорупканы

ССРЭ-нун Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев баштаан ССРЭ-нун төлөөлөрү КНО-нун Кол Ассамблеясынын XV сессиязынча киржири-биле Москвадан сентябрынын 9-та үнүп чорупкан.

Совет төлөөлөрнүн болгаш социалистик чурттарнын төлөөлөрнүн Нью-Йоркче чорупканы

КАЛИНИНГРАД. (СЭТА). Каттышкан Наиллар Организациясынын Кол Ассамблеясынын XV сессиязынча бар чылда орук ара ССРЭ-нун Н. С. Хрущев баштаан төлөөлөрү мында чөдө берген.

ТАРАА ДЭЭШ ДЕМИСЕЛ

Септелге-техникти станциянын мурнакчы комбайнери П. П. Бостидин Чаа-Хал районун «Найрал» колхозунун дүңгү ажаап алышканын айтып турар. «СК-3» деп комбайн-биле хүнде ол 8 гектар тарааны ажаар турган 16, а чамдыкта 20 гектарны ажап, гектар бүртүзүндө ортумаа-биле 9 центнери ап турар.

өредип турар. Оң чанында механизация учулишенин практикантым Бенден Дадар-оол оң-биле кады ажылдап, комбайнерин сүмезин улуг кичөөнгейлиг диняп турар.

Мурнакчы звено

Бөргү болгаш ийги бригадалардан тараа сөөрткен машиналар төп шаңче түктөл чок көзүп турар. Чаа келген тарааны арыгалап, кургатып сайтарыны мыдыг-ла безен авет.

Чурунта: комбайнер И. П. Костидин Көжөөлүг-Ховуда кызыл-тастың ажаап алышканын чоруду турары.

Чидириг—дүжүттүн дайзыны

«СК-3» мунуп турар болгаш Николфор Булгаков амыр-ла бөдүр ийи. Шаап турда, чүгө дооууну бурдулар. А-ах, шаар-ла эр. 10 гектарны шуут кезер турган 20 ажыра кагылаптар болгай. Кайы кичире-дир, чөз?— деп бир кижин хөй уткалыг чугалааш, мынаар, шанда ажылдар чөринче башып чөрүп баарды.

шенистиң аксын тырткан. Оң-биле кады дескинип кезип турар Монгуш Чечек-оол база-ла чидиригиң ажылдарын мундулар. Эрү кезер, чытыр мундулар. Ук механизатор дүр-баштар дөңгүнү ээрилин хоорулу бөөрге безин 5 метр черге тарааны хөмө башып келген. «ЖБ-4,6» деп жатканын солагай түгүзү шуут маймыл чыдып алган. Механизатор ону-дүз тоовас, харын «черде индиг тур-гуй-ла болгай» деп боду агартыр салгытыг меделеп турган. Ону хай дөңгүнө база-ла бригадир биле агрономун киржилгезин терек болган.

же хире чаагай тараа баштары, чеже килограмм, харын-даа чеде центнер арыг чаагай тарааны чидиребил чөз? Чидириг дөңгө-ле дүжүттү дайзыны. Ол дайзын-биле демисел эң шиптирлиг, эң дошкун, эң чидиг болур ужурулуг. Мыдыг демисел ук колхозта чогу хомданчыг.

Бодап көөрге, ийи норма күсөдүн турар кижин шынап-ла мурнакчы. Мычалажок комбайнерин кестирип каан черинге келген, ону мурнакчы авет кижин чөдө саназа эки. Бир кезек черлерин тарааларын чытыр мундулар каан, аралап эрте берген, өрү кескеш, кыскаларын молдуруктап каан. «С-4» комбайнда Ондар Бавуу база-ла шыраак комбайнер. Ол 8 гектар норманы 18 чөдире каап турар. Оң кестирген черлеринде чөминг баштар, артып калган дилкинер бо-ла көстү бээр, ылангыя өөр черлерде, биче-бача ыгыл, дөңгөр арамдык ыдыг хараздычыг сыптар долу. Комбайнер Юрий Дамбыра (ол комбайнга чаа кирген анык болза-да, хоочун механизатор) база-ла аралап каар, тарааларын өрү кезер. Оларнын кезип турар тарааны (үжөлөөп чыгыс черде) мыдыг кончут чывыс авет, мычангаш шууд кестирер органы черге ажылап болур.

«ЖБ-4,6» жаткада ажылдап турар Салчак Кызыл-оолдун кестирип өрткөн черинге баргаш көөрге, жатканың оң таламы кыдымы дургаар тараа чирим ышкаш чинге дилки бооп чүктөшпүр ужуп бады келген чыдыр, а дөңгү жаткадан дүшкөн та-мычта талтыг-ла ол чиримин дуглап чөрүр, мычангаш машинаң үүдөгидин сыпта ушкан тараа чажырып турар. Та, чеже сый, чеже килограмм, харын-даа центнер тараа ышчаар чытыр бастырган чөвө. Билдикмес. Чыдагааны көңүс бөдүүн—оң таламы чырыкчы хаай дашкаарлап үлгеш, кезикчинин бинден аткаарлааш, хайының бис-биле аразында тараа кыстыргаш, чытыр бастырып турар мыдыг. Бүжүр машинаң амырап кезип-ле турар болган. Анза бригадир эш Кийей биле агроном Дармажаа келген, ол аксынан ма-

«Совет Тыва» колхозка чидириг-биле демисел тоң чугула. Чүгө дөңгө, агаар-бойдустан чамдык байдалы ону кыамадан. Мычангаш арай деп үнүп келген, үстүнде чиринти дуглаптар тараалыг тургаш, чидириг-биле демиселди утуп алган турар эштеринг ол алдеп чаңчылынга өткешир аргажок.

«Совет Тыва» колхозка чидириг-биле демисел тоң чугула. Чүгө дөңгө, агаар-бойдустан чамдык байдалы ону кыамадан. Мычангаш арай деп үнүп келген, үстүнде чиринти дуглаптар тараалыг тургаш, чидириг-биле демиселди утуп алган турар эштеринг ол алдеп чаңчылынга өткешир аргажок.

Бодап-даа көрөз. Ук колхозтун чамдык тараалары 2 км ажыг узун дүртүгү. Ол хире черге тарааны шы-мылап, чиримен келген дийик, ле, мында харын ышчаар кылып турар.

Комбайнер Владимир Попов бо дунерде совхозтун Эртине-Булак деп черде мурнакчы кукурузаны кестирип турар. Ол анык комбайнер хүнде кыдыр үлүг-нормалык ийи-чүс норма чөдөр күсөдүн, янтингиз малынга быжыг зем-суурун тургузуу алырыга боду-

ИДЕОЛОГУТ АЙТЫРЫГЛАР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ СЭКП ТК-га болган чөвүлөл хурал

Амгы үениң байдалдарында идеология амыр-ла чөвүлөлөшкөн республикаларнын компартияларынын Төп Комитеттеринин, партиянын край-компартияны болгаш обкомнарнын секретарларынын, төп республикалар база элөөн хөй областар со-лунарынын болгаш журналдарынын редакторларынын чөвүлөл хуралы сентябрь 6-дан 9-ка чөдөр СЭКП Төп Комитетинге болуп өрткөн. Культура-нын нити-эвиле болгаш республика министрствозарынын, дады болгаш тускай ортумак өөредилгенин, чырыдышкынын, ССРЭ-нун Эртемнер академиязынын, ВЛКСМ ТК-нын, ВЦСПС-тин, Марксизм-ленинизм институтунун, Нитилел эртемдеринин академиязынын, СЭП ТК-нын чамында партиянын Дөди школарынын, политиктиг болгаш өртмө билгилерин непередир талазы-биле Бүгү-эвиле нитилелинин, чогаалчыларынын, журналистеринин, чуртчуларынын, композиторларнын чогаалдык эвилелдеринин база төп черинг болгаш чер-черинг идеология өске-даа албан черлеринин болгаш организациаларынын удурутур ажылдакчылары чөвүлөл хуралга амыр-ла чыккан.

Л. Ф. Ильичев оңа кичөөнгейни угултандырган. Казакстаннын, Армениянын, Туркмениннын, Күрк, Ливия, Чехословакия, Чита, Орел болгаш өске-даа элөөн хөй областарын чамдык партия организациаларынын талазындан идеология амыр-ла чөвүлөл турарында чөптөстөрүн илеткели шүгүмчүлөөн.

Кижизилдег амыр-ла чөвүлөл болгаш бугу талаалыг тодаргайлап көргүскөң, идеология амыр-ла чөвүлөл денелин болгаш дөңгө чөрүтүп улам ылай бедилер дөзөп, улустун амыр-ла чөвүлөл-биле, коммунист тургузуушкунун практиказы-биле оң харылаанын быжыггаар дөзөп демисел партия организациаларынын кол сорулгазы болуп артып турар деп, илеткели айткан. Ол сорулгазын чөдирингиз боттандырып дөзө-ле коммунист дуга кижилерин кижизилдег шиптирлиг үндөнини болур бистин совет шымыг чөрүтүскө даалыры; өң-не чугула айтырыгыларын бирги черге келдери; идеология амыр-ла чөвүлөл кижизилдег амыр-ла чөвүлөл шиптирлиг эвенозуче кол кичөөнгейни мөөнөзери; марксисчи-ленинчи өөредилгени арыг-силег чөрүтү дөзөп иштеш чок демиселди чөрүдери; амыр-ла чөвүлөл политиктиг бектик серемчиледип сорулгазы кижизилери ол болур.

Чөвүлөл хуралды киржикчилеринин чугаалары идеология амыр-ла чөвүлөл чөдирингиз улам ылай сайыраңгайжылар дугайында ханы сагыш салышканын-биле, кижизилдег амыр-ла чөвүлөл айтырыгыларын чөдирингиз чөдирингиз амыр-ла чөвүлөл кижизилдег амыр-ла чөвүлөл шиптирлиг эвенозуче кол кичөөнгейни мөөнөзери; марксисчи-ленинчи өөредилгени арыг-силег чөрүтү дөзөп иштеш чок демиселди чөрүдери; амыр-ла чөвүлөл политиктиг бектик серемчиледип сорулгазы кижизилери ол болур.

Идеология амыр-ла чөвүлөл хуралды чөдирингиз улам ылай сайыраңгайжылар дугайында ханы сагыш салышканын-биле, кижизилдег амыр-ла чөвүлөл айтырыгыларын чөдирингиз чөдирингиз амыр-ла чөвүлөл шиптирлиг эвенозуче кол кичөөнгейни мөөнөзери; марксисчи-ленинчи өөредилгени арыг-силег чөрүтү дөзөп иштеш чок демиселди чөрүдери; амыр-ла чөвүлөл политиктиг бектик серемчиледип сорулгазы кижизилери ол болур.

Чөвүлөл хуралды киржикчилеринин чугаалары идеология амыр-ла чөвүлөл чөдирингиз улам ылай сайыраңгайжылар дугайында ханы сагыш салышканын-биле, кижизилдег амыр-ла чөвүлөл айтырыгыларын чөдирингиз чөдирингиз амыр-ла чөвүлөл шиптирлиг эвенозуче кол кичөөнгейни мөөнөзери; марксисчи-ленинчи өөредилгени арыг-силег чөрүтү дөзөп иштеш чок демиселди чөрүдери; амыр-ла чөвүлөл политиктиг бектик серемчиледип сорулгазы кижизилери ол болур.

Чөвүлөл хуралды киржикчилеринин чугаалары идеология амыр-ла чөвүлөл чөдирингиз улам ылай сайыраңгайжылар дугайында ханы сагыш салышканын-биле, кижизилдег амыр-ла чөвүлөл айтырыгыларын чөдирингиз чөдирингиз амыр-ла чөвүлөл шиптирлиг эвенозуче кол кичөөнгейни мөөнөзери; марксисчи-ленинчи өөредилгени арыг-силег чөрүтү дөзөп иштеш чок демиселди чөрүдери; амыр-ла чөвүлөл политиктиг бектик серемчиледип сорулгазы кижизилери ол болур.

Чөвүлөл хуралды киржикчилеринин чугаалары идеология амыр-ла чөвүлөл чөдирингиз улам ылай сайыраңгайжылар дугайында ханы сагыш салышканын-биле, кижизилдег амыр-ла чөвүлөл айтырыгыларын чөдирингиз чөдирингиз амыр-ла чөвүлөл шиптирлиг эвенозуче кол кичөөнгейни мөөнөзери; марксисчи-ленинчи өөредилгени арыг-силег чөрүтү дөзөп иштеш чок демиселди чөрүдери; амыр-ла чөвүлөл политиктиг бектик серемчиледип сорулгазы кижизилери ол болур.

Идеология амыр-ла чөвүлөл хуралды чөдирингиз улам ылай сайыраңгайжылар дугайында ханы сагыш салышканын-биле, кижизилдег амыр-ла чөвүлөл айтырыгыларын чөдирингиз чөдирингиз амыр-ла чөвүлөл шиптирлиг эвенозуче кол кичөөнгейни мөөнөзери; марксисчи-ленинчи өөредилгени арыг-силег чөрүтү дөзөп иштеш чок демиселди чөрүдери; амыр-ла чөвүлөл политиктиг бектик серемчиледип сорулгазы кижизилери ол болур.

Чөвүлөл хуралды киржикчилеринин чугаалары идеология амыр-ла чөвүлөл чөдирингиз улам ылай сайыраңгайжылар дугайында ханы сагыш салышканын-биле, кижизилдег амыр-ла чөвүлөл айтырыгыларын чөдирингиз чөдирингиз амыр-ла чөвүлөл шиптирлиг эвенозуче кол кичөөнгейни мөөнөзери; марксисчи-ленинчи өөредилгени арыг-силег чөрүтү дөзөп иштеш чок демиселди чөрүдери; амыр-ла чөвүлөл политиктиг бектик серемчиледип сорулгазы кижизилери ол болур.

Кыштаглаашкына белеткел — хүннүң айтыры

Мал кыштагладышыкына кышталарын белеткелди ам үдө хүннүң чутула айтырыларын бирээни. Ону ычтар билген, Чөөн-Хемчик районун «Искра» көдө ажыл-агый артелини баштаар чери кышталар белеткээр 10 кижиле составтыг азыраак августун эгезинде-ле тургусту. Ол эвенонун кежигүннери 14 кыштагларын 30 кажааларын көрөткөн кышталар дооскаш, ам сизге белеткелге киргенер.

Эш Бегинге уурткан 10 кижиле составтыг турут эвенонун шөр малга 20 кыштыг бода малга 1 кажааны турут дооскан. Эш Деспидейге уурткан база 10 кижиле составтыг эвенон үш кажааны немей турут эгезин. Бо чылын кышталарын өлтүргөн шөлдүк эвес болганын барымдалаш, колхоз баштаар чери бир кыштакта хойнун салын 300—400 баштан көвүдөткөзү-биле чер-черге чаа кыштаг кажаалар белеткээринче

кичөөнгейни салып, кажаа тудар турутжунуң күжүн улам немей турар.

Колхоз сентябрь 5-ке чедир сизге белеткелдин планын 90 хуу күүсеткен. Ам хөпсөнөрдө болгаш табычалай кестинген сизгенерни белеткелди план күүсеттинер. Силос салдырынын планы чүгө 50 хуу чедир турар. Ыччалда-да Арыг-Бажы болгаш Кызыл-Хавак фермаларына кукуруза силосун салып доозуптар болза, силос планы база күүсеттинер чокчулар. Могар, суданка дөң ышкаш тарымал сизгенерни ажаап алышкыны чаа эгезин. Ыччангаш силос планын күүседип аларының арзаны бар.

Колхозтун хойжулары сизге белеткелге илпекчил киржи, кижиле бүрүзү бир уагт сарааттан өрү сизгенерни белеткээр.

М. МАЖАА.

Садып алышкыларын керекселерин культурулу-биле хандыраажылды Кызылдын № 7 эт-хөкөсөлдөр салар магазини эки организастаан. Магазинни амылаакчылары планын ай савымда ажыр күүседип турар. Август айда олар пландан дашаар 64 муң рубль өртөстөгү бараанарын сактаанар.

Ол магазинде анык салдым Клавдия Семеновна Кудрявцева садып алышкыларга бодунуң эпиг-ээдек дынанын күрүзүп, ак-еткилдиге ажылдап келген. Ол кыс ону классы дооскан сөөлүндө Кызылдын садып-кооператив школынын база дооскан ам Иркутскиниң садып техникумунун 4-кү куруунда заочно өөренип турар.

Чурукта: К. С. Кудрявцева. Фото Ф. Спиридоновтуу.

Дүвүрээзинниг байдал

Бай-Тайга районун колхозтарында мал чевнерин белеткел турарын белеткелди дугайын район Советинин сессиясында чокта чаа чутулашкан. Чер-черге чорутулаан хыналардан илерэни болза, амгы үдө эвенон мал чевнерин белеткелди дык четпес чоруп турар. Август 25-те түпкел-биле алдыга, сизге белеткелдин планын район интигай-биле чүгө 6,1 хуу, а силосту—4,3 хуу күүсеткен, а түс-түс колхозтар амы-биле алдыга «Тилелге» колхоз—чүгө 4 хуу, «Алтын аттыг колхоз»—6 хуу, «Мураакчы»—5 хуу, «Найрал»—7 хуу, «Кара-Хал»—5 хуу күүсеткен, а силосту «Алтын аттыг колхоз» биле «Тилелге» колхоз 463 тоннаны белеткелди. Бо дөргө кышка удуу белеткелде эн-не түгүрөөзиниң байдал болуп турар.

Ол база районун көдө Советтери болгаш колхозтарын баштаар черлери мал чевни белеткээр амыды онза багай организастаанын күрүзүп турар. Борта чаныс мындыг чикетки күрүзүп болур. «Тилелге» колхозтун сизге бригаданында 42 кижиле 40 шаа хонуктун иштинде 12 тонна сизгени белеткел турда, ол-ла колхозта Социалистик Кыш-ажылдык Маалымдар кадары өш Кандан бодунуң өг-бүлө-биле кады ол-ла үеня иштинде 22 тонна сизгени белеткел алган. Районун колхозтарында будук-бүрү чевнерин белеткелди төд багай организастааттыган. Будук-бүрү чевнерин Сталин аттыг болгаш «Тилелге» колхозтун шууг белеткел кирбөөн. Ол ышкаш, колхозтар савад сараатташкынын база чутулага көрбөй турар. Чикти, «Тилелге» болгаш «Мураакчы» колхозтар тараа кезер комбайн-

нарнык соонга савад бөлүп өвазлаар керекселерин кошпайн турар.

Районун колхозтарының кышталашкына белеткелди база-ла багай чоруп турар. Районда 375 хой кажааларында чүгө 161 кажаа, 102 инек кажааларында—42 кажаа септеттинген. Сталин аттыг колхозта 4, «Малчын» колхозта 5 хой кажааны бо хүнерге чедир чок—кылдырмаан. «Малчын» колхозтун бар кажаалары шуугу эрчи. Оон улам-андан бо чылын ол колхозтун эрчи хой кажаанын кыры ойлуп дүшкөш, 13 баш хойну басып каан. Колхозтарын мал кажааларынын иштин мынчага дээр дөңсөөлөткөн. «Найрал» колхозтун зоотехниги аш Көк-Хал, мал өмчиси эш Очур-оол бо ажылды шууг утканар. «Тилелге» колхозтун түс стубараан фермазында инек кажаанын өмчүлөткөн, сонгалары ам-даа кылдырмаан.

Малчынарның материал-культурулу амыралыгыч колхозтарын баштаар черлери багай кичөөнгей салып турар. Районда 375 кышталар бар, оларын чүгө 56-зында кадарчылар чурттаар бичи бажылчылар бар. Ыччангаш кадарчылар соок өлгөргө кыштал турарар. Районун садып четкилер мал ажылдакчыларынын негеделин ам-даа четке хандырып шыдаайн турар. Ол ышкаш, районун малчынарның ортузунга лекция, беседа чоруттунмай келген болгаш олар амчи дуулаамчынын чогуур өй-шаанда албайн турар.

Ыччангаш бар четпестерин дарый чалайды, мал чевнин белеткелди болгаш кыштаглаашкына белеткелди күштедирер талазы-биле сессия тодаргай планын бадмылаан.

В. САГДЫ.

КУДР-ның ажылчы чоннары Н. С. Хрущевтун Көрейге келир деп турарына байыр чедирип турар

ПХЕНЬЯН. (СЭТА). Көрейниң төп телеграф агентлигинин дамыдып турары болза:

Соңгу Көрейниң ажылчы чоннары Н. С. Хрущевтун КУДР-ге аян-чорук кылып чедер деп турарына ийи-биле байыр чедирип турар.

Соңгу Хванха мөжүдө совет улустун дузаы-биле туткан трактор-септелге заводунун ажылчыны Ич Ин Сунтун чутулааны болза: Н. С. Хрущевтун келиринге байыр чедирбишаан, заводтун ажылчыны күш-ажылды бодурукчулугун дык беддери-биле техникти чаартыла дээр шимчөөшкенин калбарган.

Оң демделгени болза: «Совет Эвилели биске эн өргим уелет. Япон империалисттериндегидең даралындан көрей улусту хостаан совет улус бистиң заводусту тударына дуулаамчыны күрүскен болгаш техниктиг билгелерин биске берген. Уш чыл мурунда, бистиң заводту ажылдалга кирген үзүндө, амгы дөргө шимчөөдип аптар тускай эртемниглер биске чок турган. Совет тускай эртемниглер бүгү-ле бергелерин болгаш өөрүшкүнү бистер-биле кады улешишаан,

чаа техниканы шилгээдип алдырыга биске дуулаан. Ам бо үдө бистиң ажылчынар машиналарын билдире-биле башкарып турар, ыччангаш бистерниң септелге тракторларымыс чурттуң ховуларында чоруп турар».

Уагт совет улустун төлөөкчизиниң Көрейге келири чурттуң тайбын каттап каттыжары болгаш социалисттик түргүзүшкүнү дээр көрей улустун демиселин улам сөрүк кырып турар.

Н. С. Хрущевтун Көрейге чедер деп турарына алдар кылдыр Бөченде ыш участогунун ажылчы чоннары хун бүрүнүң планын 20 хуу ажыр күүседип турар. Ол ыш участогу хирөөлери, тракторлары, ыш көдүртүр машиналарын болгаш паровоздарын совет улустан алган. Ыш участогунда бүгү ажылдар барыш шунтузу механикастатынган.

Ыш кезиндеме бүгү чедиршиктер совет өлкү-теринин дуулаамчы-биле холбашкан деп, ыш участогунун багалдыри Ли Ин Кер меделген. Н. С. Хрущев бо ыш участогунга келир дээринге идеяни ол өлөөрткөн.

СЕКУ ТУРЕНИН МОСКВАДАН УНУПКЕНИ

Гвинея Республиканың президенти болгаш чазаның даргазы Секу Туре албаның аян-чоруун кылдып, Москвага ийи хонунта турган. Сентябрь 8-те Секу Туре болгаш ону үдөп чорур унжигер Москвадан Моол Арат Республикаже чорупкан. Наймысалдың амгыч чоннарының чус-чус төлөөкчизини Внуково аэродромга чыгып келген. Хундулуп аалчыны эштер Н. Г. Игнатов, А. И. Миколян, Д. С. Полянский, Н. С. Хрущев, СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазынын аралачыны Ш. М. Арушанов болгаш өскө-лөр-даа уздан. Аэродромга Н. С. Хрущев биле Секу Туре чүвө чутулаанар.

СОВЕТ ЧАЗАН ТӨЛӨЗЛЕРИ МЕКСИКАЖЕ АЙТТАНЫПКАН

Мексиканың хамзырышпас чорутун чарлаан хүнүндө бээр 150 чыл болган өвүнү байырдалына киржири-биле совет чазак төлөөкчизини сентябрь 8-те Москвадан Мехикоже чоруткан. Төлөөкчизини составында СССР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазынын аралачыны, РСФСР-нин Дээди Советинин Президиумунун Даргазы Н. Н. Органов, СССР-нин дашкыны херектер министрлиниң бирги аралачыны В. В. Кузнецов, СССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң дашкыны чурттар-Чөлүкүлү хамзырышпасынын таламы-биле Куртне комитетинин даргазы аралачыны С. К. Романоский болгаш СССР-нин Мексикада элчин В. И. Базинин олар кирип турар.

БРАЗИЛИЯНЫҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ БЕШКИ СЪЕЗДИНИ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Пресс Латин агентлигинин Рио-де-Жанейродан дындайдып турары болза, ында Бразилияның Коммунистик партиязынын бешки национал съездин бодунуң ажылы дооскан.

Парлаалың Бразил ассоциациязынын элчинин партиянын чингине секретары Луис Карлос Престестин даргалары-биле өрткөн ол съезд чаа Уставы болгаш нинти резолюцияны хүрөп алган.

Партияның Уставын Бразилияның дээди сонугада трибуналында чүгү-дүгүлүп көргөниң сөөлүндө дооскан-ча Коммунистик партиянын ажыл-чорудугамы бүрүү-биле ажыл аллар.

Съезд күбө революция-биле эсеткил каттыжымшыкын илергейтөөн.

Съезд эп-сеткил каттыжымшыкын илергейтээр чутура чагаларын Совет Эвилелиниң, Кыдат Уагс Республиканың, Францияның, Италияның болгаш Латин Американың чурттарынын акы-дуна партияларындан алгылаан.

Съездиге партиянын Төп Комитетинин чаа составын сонгаан.

(СЭТА).

Совет-гвинея экономикактиг харылзааларга хамаарыштыр

Кайы-кайымы билчир найыралчы болгаш кады ажылдакчыларын байдалыга болуп өрткөн чутулашкымыннарның чедиршикниң доозуларынын түпкелинде 1960 чылдын сентябрь 8-те Москвага СССР биле Гвинея Республиканың аралачыны 1961—1965 чылдарың үзүндө улаш хуусаалыг кады керээниңге болгаш экономикактиг башкы керээниңге кады ажылдакчыларын дугайында 1959 чылдын август 24-теги дугуржулга хамаарышпас протоколга ач салган.

СССР биле Гвинея Республиканың аралачыны 1959 чылдын февраль 13-теги баштайгы садыг дугуржулгазы совет-гвинея садыг харылзааларын көжүдөринин керээниңге өкл

Түпкелдик рөлдү ойнаан болгаш ийи чурттарын аразына бараан саарылаан калбарыныга чедирген.

Деп өргө болгаш кайы-кайымыга амгытгы болуп чорукка үндөткөш, чурттарын аразына садыг харылзааларын улам ийи калбарыныга болгаш бажылаарыга үк дугуржулга дуулаан.

1960 чылдын сентябрь 8-те ат салган протокол болза, чурттуң экономикактиг көжүдөзиниң үш чөлү планында айтыкан кемчелерин чыгандырыныга экономикактиг болгаш техниктиг кады ажылдакчыларын улам ийи калбарынын көрүп турар.

Конго Республиканың чазаның меделгели

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс агентлигинин Леопольдвилден дындайдып турарын бугаар алдыга, августун 8-те өрткөн Конгоунун Министрлер Чөвүлелиниң хуралы болган. «Чазактың чайындалык тилелгени-биле доозулан сөөлү бөлүлүкчүлүк дашкыны чурттар-Чөлүкүлү харылзааларынын таламы-биле Куртне комитетинин даргазы аралачыны С. К. Романоский болгаш СССР-нин Мексикада элчин В. И. Базинин олар кирип турар.

Боду хойлууга удуу, Лумумбаның чазан дугургу турар Касабувууд ач салган чарлыктарын парламент бүрүнү-биле күш чок болдурган дээрин ол дындайдып алдыкан.

«Куртнең баштыннын чазакка удуу утлаан үскүлөжиниңке Каттышкан Напидлар Организациязынын холгаарлап киргени чазак черде пат калган меделген турар» деп, дындайдыптын төвүзүндө чутулаан.

Вашингтонда аймаараашкын

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Америк разведканың амгылаакчылары турган Митчел биле Мартиниң парлаалга конференциязынын дугайында дындайдып Вашингтонга херектен кышкым дег болган. «Дейли нью» солунуң кезекки үндүрүлгеси: «Айыл чок чоруткун америк агентлигинин чиде берген ийи ажылдакчылары Россияда болган. АКШ-тың калган чорутуу деп олар шимчирлөөнөр» экен аге аттарды үнгөн.

«Нью-Йорк джорнал америкерин» солунуң бижээни: «Чиде берген ийи кижиле болза Каттышкан Штаттар делегенин чыгарып аларын күзөп турар деп Москвага меделгенинер».

Вашингтондун албаның кижилери ылангыл бодунуң-на өвлөткөш чилеринге удуу АКШ-тын шимончулык орадактын турарлар.

Ленин аттыг колхозта

Чаа-Хал районун Ленин аттыг колхозунда хойларыны күсү агарлашкыны организастыг чоруп турар. Агарлашкын пунктуунда 12 халыгы электри кырылда аргалай болгаш хол халыклары 18 колхозчулар ажылдап, сентябрь 2-те чедир 2423 баш хойдан 969 кг агарын алган.

Электрлиг агрегатта эштер Серенмаа, Куске хүнде 40—45 хойну, хол халыклары-биле эштер Нүржүлөй, Напидлаа, Долчун, Серен-оол 18—25 хойну агарлап турар.

Оң-биле чергелештир колхозтун зоотехниги эш Б. Куулар болгаш шөр мал фермазынын эргелеткэн эш Доржу агарлашкын үзүндө малчынарның хой эскер графикти

Эгелеп кирипкен

САМАГАЛДАЙ. (Телефон-биле). Тес-Хем районун колхозтары хойлары болгаш эшкүлери тарып бооздарын эгелеп берген. Районда 60 чылын нитизи-биле 30 муң баш хой, эшкүнү тарымы көрдүнгөн, оң иштинде 27 муң хойну тарымы.

Ам районда хойну тарып бооздарынын 9 пунктулары бар. «Чолу-раа» көдө ажыл-агый артели 7200 хойну тарымы дөң сентябрьның 7-ден эгелеш ажылдап кирипкен.

Эйлиг-Хем бригадазында

Улут-Хем районун «Күш-ажылдык хостуу» колхозунун Эйлиг-Хем бригадазында хойнун күсү агарлашкыны организастыг-биле эгелеп. Ында 15 халыгы электри бригадазында колхозчу керээниңер ажылдап турар.

Кыргызчаларын маалым ие Дукур хүнде 35 хире хойларыны кыргып турар. Ол ышкаш Чанчыл, Мымчыл, Анай олар 30—33 хойларыны кыргып турар. Ол-ла бригадала кадарчы өлктин анык хойлары оолдап эгелеш. Баштайгы хүнерде төрөөн 20 хойларыны чаш төлү менди ажаап алдыган.

Ф. БАВУ.

шимчээр, шимчөөс хөрөнгөз, өлөлдө, казастагыны ындыг болган.

Каракака илдер чүвөлери ол-ла, олардан каракты чаладырга-ла кызыгаар чок ак-көк дээр, оң адаанда Кызыл-Тайга, Хер-Тайга, Чингед-Даг, Бали-Тала ховузу кылын хар-биле өөрүктөдир шилтирип алган. Хемчиктин, Чалаанын сууа чыныш кыза берген доштар буруна-йылдыр туманнап, оларын уунда үнгүлөң талдар, теректер, чыжыргана сыгытары дөргөн ажыг гадусу соокка шалгайты хыралаан, шайып берген тургулаан. Оларын көөргө, бодарга харын-даа тоолдаа чүвө ышкаш, тоолда орав-даа ышкаш.

Лопсаңчап биле Ийман өгленгенин баштайгы кымын ындыг болган. Олар ону анаа-ла көрүп олурбаанар. Олар ону ажыл-биле, чымын-биле, кичөөнгей-биле, сагыш чывашкын-биле ужурашканыр.

Бичизинден ажыл кылып, айбы күсүдөп чачыккан Лопсаңчап малдын кажаанын чымындал эгелеш. Кажааның мяхтарынын аралын сыкып, чымындал, даштырган соок кирбес кылып алган. Адаандан соок кирбенин, доң черден шык келбенин дээр, арыга эрчи кыштагдан өдөк казып, ону хостадып алган барбазын долдур уруп, чүкөтпөк өкпөк, кажааның адаанга уруп, инектериниң, хойларынын адаан, чаш урут кавайкын адаан кургалдааны-биле дөң чымындал, аштап турган. Эртен инектерин ажылдып, оларны өлтүтүп болгаш мяхкы черлерге сүрүп, оон келгеш кажааларын иштин аштап арыгалап туруп бээр.

Арыгдан ыш чүкүтээр, сизге чүдүр дээр ажыл-ла хөй. Ындыг-даа болза ол ажылдын колун болу кылып турган. Чүгө дээрге ада-нези наздыл берген боорга, оларны кылып ажылын мурай кыла тыртып кааптар турган.

Лопсаңчап өлгө олур ургүлчү-ле кылдынган: бар ууштаан, тараа сактаан, от чүшүргөн олурар.

Ажылды амыралдып уткаан, аас-кежиниң дөңү, алдарын ужуру кылдыр билип чоран.

Оларын мурунга хереп келген айтыры — малды соок болгаш аш кыштан менди чыл ажырып аары. Мал — оларның ажыны аскы, кырын. Малдан өске оларның көрө чүвө бар өвөс. Ыччангаш олар кызып ажылдап, бар-ла аргаларын үндүрүп, малының хөй кезин азырап ач чыдып калганар. Ындыг-даа болза котарал чок болбаан: инектиң бирөөн чудап өлгөн. Ыччанмас арга чок болган. Амыктарын өлгөнгөн чылы ол, баш бурунгаар белеткел чок турган. Малдын кажаанын, оң адаан, үстүн жеңе-даа чымындал, аштап турар, курлаан сизге, белеткелден савад чокта дөңөй-ле мал баксыраар. Оларга кол чүвө чем-не болгай — сүүзүңүтү сизге, чемниг тараа; эки өдөр-бел-чир.

Ол үдө тывалар сизге белеткес чоран. Сизгениң элбек чери база чок. Байлар эки сизгениң черлерин боттарына алды, адмыларга шоолу эвес черни үлөп бээр, оон казырактал алган сизгенин кезип, долгап алган, адаандан өрү мал четпес кылдыр мяхка азып каар. Бо удаада Лопсаңчап ындыг үлөшкө кирип четтикчөөн, чүгө дээрге чаз өгленгеш, арбаның өргө санынга кирбейн барган. Чүгө адаанынга берген сизгенин кезип, долгап, азып алганар. Ол ийи өгүнү малынга дөңөй-ле чедиптес болган.

Ыш эртин чорда, ындыг-ла улут харнык кырыга база хар чарган. Мал черден өт тып чир арга чок, арып баксыраан. Чыда хонган черинден инектер тура албас аларган. Эртен оларны көдүрүп тургузуп, ажаап, тараа дүгү, оон-моон казырактал, чулуп алган сизге артымы каап берип, сүт чымындал берип, оларны карактап тур-ла хүн балдар. Адак сөөлүндө тараа-даа төгөн, сизге-ла тызылбастан.

Бир эртен инектеринге аар-саар чемни дескиге белеткел казып, ка-

жааже бар чорутура, оон Ийман бо үчүп келген. Оон карактарында, арын-шырайында бир-ле дүвүрөөн бар болган. Ону өттүр ашаанче көргөн:

— Инээтсиз чок ышкажыл... Лопсаңчап билбейн барган. Кадайындан дедир айтырган:

— Калчар барганы ол?

Чүвөниң ужурун ам чаа биле тыртып кааш, кадайын аргалаар аайы-биле баштаганарын орадашкан:

— Ойттап чоруй барганнар-дыр-аа.

«Кижиле өөрөөндө ыглаар, хомудузда каттырар» деп тываларын үлөгөр сөзү бар, ол-ла бугаар Ийман хөй каттырар, чүвөниң ужурун тайлырлаан:

— Чок аан... Керман...

Ийман кажаа иштанче дедир кирипкен, оң соондан Лопсаңчап чедер бөөрге, инээниң бирөөни даян-нары хере тепкилешкен, бажым хайыра чокка хыймыштырышкан чыткан. Оң чанынга Ийман база чедер берген, хөйдө-ле кадайынга чутулаан:

— Менэе база-ла хомудачыгдыр. Азырап ам ышпапкан болу-вусса, ийи инектиг турар ийик бис, көрөм.

— Дүгүзү та ханчаар чүвө. Ооза чандызы арта денан.

— Ол арттар. Ылавыла азырап аар бис—дээр, өлгөн инек дугайында хомудажыр дээр уттуп алганы өске инээтче көөргө, оозу чурттакап, элдеринче көрүп, чүчү эскелден ирчи дээр ышкаш, бажын шалгай көдүрүп, турарын орадактын өңдөнип чыткан.

Лопсаңчап халып баргаш, инектин турарына дуулашкан. Оозу арай боорда туруп келген. Ийман чүгүрүп чоруткан, дескиде чемни эскелешкен, оң баарына барып салып берген.

Ол хүндөн өгөлөш, Лопсаңчап биле Ийман ийги, чымын чок ажылдап, инээк, каш хон менди чыл ажыраар дээр, кызып-ла үткен.

Адаанын сүмези бугаар, чаш, өл теректерин кезип, оларын картын шандалап, чирбей будуктарын ооктап, оларны сугга ылыбрады хайындырып, анаа даган хол-биле чулган сизгени, арыгдан чыгган чүчү-баазын бүрүлери, тараа дүгүн хөвөн холуп, чүгө оларны эвес, олардан өске мал боскунче ажар чүвө бүрүзү чымын турган, инээт азырап, өл талдарың хола хараган-нарың баштарын кыргып, бүрүлөр чымын турган, хойлары азырап, оларны кыш ажырып, шалгың эки үзүн — чакса чедирип келгенер. Ол үдө олар боттары база-ла малы ышкаш чудай бергенер. Ыччалда-даа, чаш, оң тыныгы шунтуга—малга-даа, кижилерге-даа — өөрүшкүнү, амыдралды өккөлгөн.

Часкы эртенниң хүнүнчө удуу күрүп тура, бодунуң анык кадайынга Лопсаңчап мындыг сөстөр-биле өөрүшкүнү, күзелин илередип чутулаан:

— Чутулаан мен але,—инээтсиз, хөвүстү азырап аар бис деп. Бо-дур. Бистиң ажыг дердик чымыжымыс халас барбааны ол-дур. Ам олар-даа ажырбас, бис-даа амыраар бис.

— Мен база өөрүп түр мен. Сөзүң өөрүшкүн — мээниң, мээң аскым кезиң—сөөниң. Ажыл-биле чедип алган өөрүшкүвүс бо-дур.

— Шунту чүвө ажылдан бүдөр. Ажыл дээр-ле аас-кежин ол-ла болгай. Моон сонгаар оон-даа артык кызыр бис. Оң-биле бодуустун чаа-гай чуртталгавысты тудар бис. Чырык хүн адаанга чурттаары ышкаш солун чүвө чок деп бодуу-дур мен. Сенэе четтирдим.

— Чүгө менэе боор ийик. Сен бодуу-на болгай мен. Сенэе чоргаарла-нын түр мен.

— Ийилэе бис, сарымы. Улам эки, улам байлак, улам аас-кежиниң чурттаар бис. Ону биске хостуг, чаа чурттага берип турар-дыр.

Пакистан. Читагонгун базарында. СЭТА-ның фотокөрүмү.

